

Vékony Délia

„A semmi ágán...”

Nina Canell: *To let stay projecting as a bit of branch on a log by not chopping it off*

➤ Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien, Bécs

➤ 2010. november 12 – 2011. január 30.

A decemberi adventezés Bécs városában lassan hagyománnyá válik a magyarok számára. A Railjet járatai megtelnek, mindenki rohan vásárolni, puncsozni vagy forralt bort inni, és megpróbálja túlélni az elviselhetetlen időjárást. A kültéri programok számát a jeges eső és a sarki szél jócskán korlátozza, és ilyenkor persze a legjobb melegedő és menedék egy múzeum. Például a MuMOK, ott úgyis mindig van valami izgalmas látnivaló.

A decemberi kiállítások anyaga ígéretesnek tűnt. A három emeletet felölelő kaotikus óriás-kiállítás, mely a hiperrealizmus égiske alatt jött létre, nagy kihívást jelentett már a befogadhatóság szempontjából is: az erőteljes festészeti meg-

NINA CANELL

To Be Hidden and So Invisible (21 000Hz), 2009, szublimált görögdinnye, funkció-generátor, hangszóró, erősítő, kábel, fa, Private Collection Vincenza, © Nina Canell

oldásokba belefáradt a szem.¹ Az alagsorban viszont NINA CANELL minimál installációi között végre megpihenhettünk.

Gallyak, cipőbélések, elektromos mérőeszközök, neoncsövek... Önkéntelenül is felteszi magának a kérdést a néző: hol a művészet a sok kacat között? S mégis: ezek az első látásra talán minimális esztétikai intenzitást kiváltó munkák többet mondanak a művészetről, mint a három-emeletnyi, már-már kortárs barokkba hajló hiperrealista anyag.

A katalógus szerzői eltérő módokon közelítik meg Nina Canell installációt.² Karl Lyden a munkák költőiségét hangsúlyozza³, míg Dieter Roelstraete érdekesítő tanulmánya a fizika, az elektromosság, illetve mindezek szociális, elméleti, pszichológiai és gender vonatkozásai felől vizsgálja az alkotásokat.⁴

Bár megközelítés többféle létezik, az értelmezést rögtön megelőzi egy olyan, a nézők többségét nagy valószínűséggel a hatása alá kerítő érzés, amely szinte azonnal véget vet a karácsonyi hangulatnak. Borzalom és üresség: olyan ez a kiállítás, mint egy rossz álom, mint egy rémes utópia. Kihalt és kopár világ, ahol a természetet megerősokolja a technológia, s ahol nem a vívmányaival, hanem a tudomány agresszív oldalával találkozunk. *A Tapedum lucidum (Blue gas No.1)* (2009) lehet egy ablak erre a világra: ha keresztül nézünk rajta, nem látunk mást, csak kopott neoncsövek armadáját. Ezt a szép új világot – amely ugyanakkor részben a mi életterünk is – a technológia és az elektromosság „uralja” az áramkörökhöz kapcsolt szerkezetek ezreivel, luxuscikkkel, melyek felszínességükkel kiüresítik, romba döntik a valós értékeket. Ennek az elektromos világnak az öncélúsága végül elpusztítja azt is, amire épül, és így végül felszámolja önmagát is.

A *Dead heat* (2008) installációban a tűz szerepét a hideg neonfény, a kövekét a betonkockák, a természetét pedig a technológia veszi át, mely maga is az enyészeté lesz, múlttá változik. A *Heat sculpture* (2007), akárcsak a *Dead Heat*, megkérdőjelezi a tűz alapvető szerepét, mely szerint meleg és biztonságot adott, s

¹ *Hyper Real*. MUMOK, Bécs, 2010. okt. 22 – febr. 13.

² Nina Canellt, az 1979-es születésű svéd művész fiatal kora ellenére már most figyelem övezi. Találkozhattunk vele a 2009-es ArtBasel Art Statements részlegén, ahol ehhez az eseményhez kapcsolódva elnyerte a Baloise művészeti díjat, s még ugyanebben az évben Hamburgban volt kiállítása: *Ursula Mayer und Nina Canell*. Kunstverein, Hamburg, 2009. szept. 19 – nov. 22.

³ Lyden, K.: *Let this serve as a mouthpiece. / Nehmen wir dies als Mundstück*. In: *To let stay projecting as a bit of branch on a log by not chopping it off*. Wien: MUMOK, 2010, 49-52., 53-56.

⁴ Roelstraete tanulmányában elemzi és hangsúlyozza az elektromosság és a női nem kapcsolatának különböző aspektusait. Említi Marie Curie szerepét, de kitér a villamosszékekre is, melyek gyakran női becenevet kaptak, vagy Nina Kulaginára, aki pusztán mentális erejével képes volt magas elektromos feszültséget létrehozni (ld.: Roelstraete, D.: *Nina Canell plus electricity. / Nina Canell und Elektrizität*. In: *To let stay projecting as a bit of branch on a log by not chopping it off*. Wien: MUMOK, 2010., 61-79., 81-102.) Canell a munkáiban szintén halálos mértékű feszültséget használ: 2000, 3000 volt fut a kábeleken.

így az étel, az élet, a védelem és a rituálék központi helye volt egykoron. A *Bag of bones* (2007) továbbgondolja mindezt: a tüzet itt narancsszínű neonfény helyettesíti, mely aligha izzítja fel a vulkanikus köveket, viszont halálos erejű, 2000 voltos áramütést képes ránk mérni. A tűz szerepéhez kapcsolódó hangulatok, érzések így a visszajára fordulnak, a régi rituálé, mely belső énünkkel és az istenekkel létesített kapcsolatot, az erőszak áldozata lesz, s maga is veszélyforrássá válik, halált oszt. Ebben a világban a páfrány, illetve a görögdiñnye – *To be hidden and so invisible* (21000Hz) – (2009) már csak a rezgések és a kibocsátott hullámok szempontjából érdekesek. Mivel azonban a növények rezgésszámaikat mérő gépek nem működnek, az installáció olyan érzetet kelt, mintha mindaz, amit látunk már a múltból, egy letűnt világból (a mi világunkból) itt maradt zavaros fantáziakép kivételül lenne. Az installációk a mágnesesség segítségével archaikus, történelem-előtti időkre is reflektálnak. Az *Unanswered elemental thoughts* (2010) például a teremtésméleteket juttathatja eszünkbe, lebegő bolygót vagy kozmikus sziklatörmelékét a világűrben. Nem tudjuk eldönteni, hogy egy kiköpött rágógumit vagy egy érdekes formájú, esetleg valamilyen régészeti szempontból fontos követ látunk, mely érzékeny történelmi tanúságtételként lebeg a semmiben. Letűnt világunk talán sosem-volt értékei, dokumentumai... lehangoló, dermesztő utópia. De mit is takar valójában ez a szó? A görög kifejezés, melynek eredeti jelentése „sehol sem”, „hely nélkül” – az *u* fosztóképző, a *toposz* pedig a hely⁵ –, Morus Tamás híres munkája révén más tartalmat kapott, és így a szépirodalomban, illetve a társadalomelméletben pozitív képként, a meg nem valósult vagy meg nem valósítható ideális világ/állam szinonimájaként vonult be. A szó eredeti jelentése, a „hely- és tér-telenség” könnyen kapcsolható Nina Canell munkásságához. A tér koncepciójára koncentrálna Roelstroete összeköti a művészetet a *proxemia* fogalmával (a tér emberi használatának kutatásával a kultúra kontextusában). Azt állítja, hogy a különböző korok művészei különbözőképp reflektálnak a térre, így alakítják ki a korra jellemző művészeti képet, miközben a kor saját tér-koncepcióját dolgozzák fel.⁶

⁵ <http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Utopia.htm>

⁶ Roelstroete, D.: i.m. *Nina Canell and electricity*. In: *To let stay projecting as a bit of branch on a log by not choppink it off*. Wien: MUMOK, 2010.

Nina Canell bezárja, megsemmisíti a teret. Az összezáruló tér vákuumot hoz létre, egy „nem-lét érzést” generál, mely a trauma és az erőszak világával hozható párhuzamba. A tér a trauma eredményeképpen beszűkül. Miután a traumatizált személyről lefoszlik a drámai fájdalom – ez jellemző a depresszióra is – sok esetben csak az üresség, a sötétség, a mozdulatlanság, a tér-nélküliség marad vissza.⁷ Eric Harper pszichoanalitikus az erőszak és a tér viszonyát a következőképp magyarázza, s ugyanakkor javasol egy kiutat: „Ha az erőszak olyan tereket hoz létre, amelyeknél az érintettnek nincsen lehetősége távolságot – teret – nyerni [...], akkor elengedhetetlen, hogy olyan rituális helyeket alakítsunk ki, amelyek segítenek kapcsolódni álomvilágunkhoz, illetve a gyerekkor alatt megélt tudatállapotokhoz.” A Nina Canell installációi által generált érzetben azonban nem marad terünk ahhoz, hogy szimbolikus valóságot építhessünk, hogy hihessünk az értékeinkben és különböző rituálékon keresztül kapcsolódhassunk valós(nak érzett) énünkhöz. Ami marad, az a sötétség, a vákuum és a beszűkült tér.

⁷ A gondolatot Dr. Hárdi Lilla, pszichiáter, a Cordelia Alapítvány a politikai kínzás áldozataiért igazgatója támasztotta alá.

NINA CANELL
 'Ode to Outer Ends'
 2010
 Courtesy of the artist
 and Konrad Fischer
 Galerie,
 Mother's Tankstation &
 Galerie Barbara Wien
 Lukatsch
 © Nina Canell